

УДК 631.243.3:656.073.28:330.322.2

**РОЛЬ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ
В РОЗВИТКУ ЗЕРНОВИХ ПЕРЕВАНТАЖУВАЛЬНИХ
КОМПЛЕКСІВ ПОРТОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

Л.В. Ширяєва,

д.е.н, професор, професор кафедри «Економіка і фінанси»,
l.shyriaieva@gmail.com

І.В. Ліннікова

магістр 2 курсу спеціальності «Менеджмент»
linnikova58@gmail.com

Одеський національний морський університет, м. Одеса, Україна

Анотація. У статті розглянуто важливість іноземного інвестування в розвиток зернових перевантажувальних комплексів в портах України, проаналізовано основні інвестиційні проекти будівництва зернових терміналів, в реалізацію яких залучений іноземний капітал, виявлено переваги даного капіталу в функціонуванні підприємств морегосподарського комплексу на прикладі реалізації проекту будівництва зернового терміналу «М.В. Карго».

Ключові слова: морські порти, перевалка хлібних вантажів, зернові термінали, іноземні інвестиції, сумісні підприємства.

**РОЛЬ ИНОСТРАННОГО КАПИТАЛА
В РАЗВИТИИ ЗЕРНОВЫХ ПЕРЕВАЛОЧНЫХ
КОМПЛЕКСОВ ПОРТОВОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ**

Л.В. Ширяева,

д.э.н., профессор, профессор кафедры «Экономика и финансы»

И.В. Линникова

магистр 2 курса специальности «Менеджмент»

Одесский национальный морской университет, Одесса, Украина

Аннотация. В статье рассмотрена важность иностранного инвестирования в развитие зерновых перегрузочных комплексов в портах Украины, проанализированы основные инвестиционные проекты строительства зерновых терминалов, в реализацию которых вовлечен иностранный капитал, выявлены преимущества данного капитала в функционировании предприятий морехозяйственного комплекса на примере реализации проекта строительства зернового терминала «М.В. Карго».

Ключевые слова: морские порты, перевалка хлебных грузов, зерновые терминалы, иностранные инвестиции, совместные предприятия.

© Ширяєва Л.В., Ліннікова І.В., 2017

UDC 631.243.3:656.073.28:330.322.2

**IMPORTANCE OF FOREIGN CAPITAL
IN THE DEVELOPMENT OF GRAIN TERMINALS
IN SEAPORTS OF UKRAINE**

L.V. Shyriaieva,

DEcon, professor, professor of the department «Economic and finance»

I.V. Linnikova

master 2nd year specialty «Management»

Odessa National Maritime University, Odessa, Ukraine

Abstract. Transformation of the national economy need attract direct investments in the development of production capacities of the country. This is especially true for those sectors of national economy that can help bring the national economy out of crisis. In recent years, Ukraine has substantially strengthened its position on the world market, turning from industrial state to agrarian; in particular, the export of grain crops annually shows a certain growth. The main direction of supply of Ukrainian grain to the international market is maritime transport further growth of exports requires the expansion of port facilities.

The largest construction works of grain transshipment complexes are carried out in the four largest ports of Ukraine. In recent years, foreign investors have a significant interest in the development of Ukraine's grain port infrastructure. In the near future it is planned to implement 12 projects for modernization of grain handling complexes, some them financed at the expense of the foreign capital.

The attraction of foreign capital, besides the necessary financial resources, can provide enterprises with advanced production and management technologies, stimulate the improvement of the quality of labor resources, support the development of domestic research bases, etc.

Keywords: seaports, transshipment of grain cargoes, grain terminals, foreign investments, joint ventures.

Постанова проблеми. В сучасних умовах трансформації національної економіки постає нагальна потреба в залученні прямих інвестицій в розвиток виробничих потужностей країни. Особливо це стосується тих галузей народного господарства, активізація яких допоможе вивести національну економіку з кризового стану. За останні роки Україна суттєво зміцнила свої позиції на світовому ринку, перетворившись з промислової держави в аграрну, зокрема, експорт зернових культур щороку демонструє впевнений зріст. Зважаючи на те, що основним напрямком постачання укра-

їнського зерна на міжнародний ринок є морські перевезення через порти Чорного моря, подальше зростання обсягів експорту вимагає нарощення портових потужностей, що здатні його забезпечити. На даному етапі розвитку економіки найдоцільнішим шляхом залучення капіталу в підприємства морегосподарського комплексу є іноземні інвестиції.

Огляд останніх досліджень та публікацій. Дослідженню необхідності іноземного інвестування в економіку присвячені роботи багатьох вітчизняних авторів, зокрема: В.В. Борщевського [1], О.В. Свідрак

[2], О.В. Вірбулевської [3] та ін. Проблеми логістичної інфраструктури для перевалки зернових вантажів в українських портах, а також шляхи їх подолання, в тому числі, за рахунок залучення іноземного капіталу підіймалися в роботах вітчизняних науковців В.М. Колесника, В.А. Колодійчука та статтях експертів морегосподарського комплексу Ю.Ю. Васькова, М.А. Широкова [5].

Однак, на наш погляд, недостатньо уваги приділяється необхідності залучення іноземного капіталу в розвиток зернових потужностей портів України та аналізу перспектив, що з цим пов'язані.

Завдання дослідження.

Мега дослідження полягає у визначенні ролі іноземного капіталу в розвитку зернових перевантажувальних комплексів в морських портах України та аналізі практики реалізації інвестиційних проектів, в фінансуванні яких було залучено даних капітал.

Основний матеріал дослідження. Сьогодні Україна – один із провідних постачальників зерна у світі. Експерти Міністерства аграрної політики США зазначають, що за останні десять років український експорт зерна та продуктів його

переробки виріс на 250 %, і в перспективі Україна володіє потенціалом до збільшення цього показника [4]. З огляду на це, при стрімкому падінні експорту та транзиту таких ключових номенклатур вантажів, як руда, метали та кам'яне вугілля, саме завдяки перевалці продукції аграрно-промислового комплексу забезпечується завантаженість портів.

Аналізуючи данні, наведені на рис. 1, необхідність інвестування в будівництво та модернізацію зернових перевантажувальних комплексів в вітчизняних портах пояснюється стрімким зростанням обсягів експорту хлібних культур за останні п'ять років.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства, врожай зернових у 2015-2016 маркетинговому році досягнув рекордних 66 млн. т, що на 5,9 млн. т (9,8 %) більше, ніж у попередньому 2014-2015 р. Разом з тим експорт хлібних вантажів склав 39,49 млн. т, що на 4,6 млн. т (13,2 %) більше, ніж у попередньому році. Таким чином, за підсумками 2016 року Україна впевнено зайняла місце у трійці найбільших експортерів зернових вантажів після США та ЄС [5].

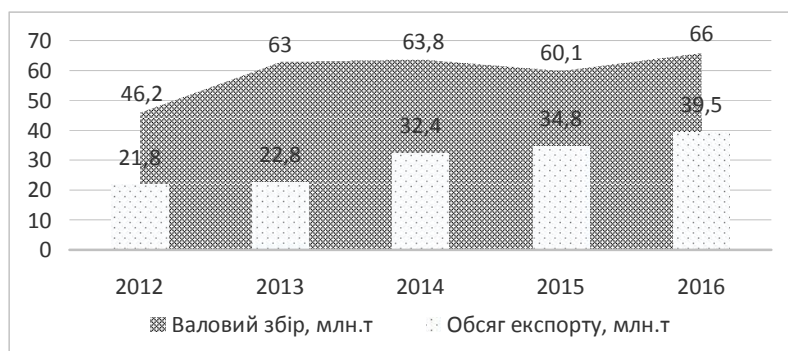

Рис. 1. Динаміка виробництва та експорту зернових вантажів в Україні за 2012-2016 рр.

Слід зазначити, що до 2014 р. існував дефіцит в зернових термінальних потужностях, однак, на сьогоднішній день перевалкою хлібних вантажів займаються 47 операторів, що функціонують в усіх портах країни [6]. Проблемою залишається ефективність даних терміналів, адже більшість з них будувалися ще за радянських часів та не відповідають сучасним міжнародним стандартам.

Загальновідомо, що реформування та якісне оновлення галузі потребують відповідних капіталовкладень. Прямі іноземні інвестиції при цьому можуть бути не лише джерелом необхідного фінансування, але також нової технології, навиків менеджменту та маркетингу. В свою чергу ці ресурси стимулюють конкуренцію, новачі, акумуляцію капіталу в галузь, створюють додаткові робочі місця та при-

скорюють економічне зростання регіону [1].

За останні роки іноземні інвестори проявляють значний інтерес до розвитку зернової портової інфраструктури України. Зокрема, успішно функціонують виробничо-перевантажувальний комплекс американської компанії «Bunge Limi-ted», зерновий термінал швейцарського агротрейдера «Risoil S.A.», зерновий термінал «Олімпекс Купе Інт.» та ін. Найближчим часом планується реалізувати 12 проектів будівництва та модернізації комплексів з перевалки хлібних вантажів, деякі з них фінансуються за рахунок іноземного капіталу [6]. У таблиці 1 розглянуто найбільш вагомий інвестиційні проекти міжнародних компаній, що вже збудовані в портах України, або знаходяться на етапі реалізації.

Таблиця 1

*Проекти будівництва та реконструкції зернових
перевантажувальних комплексів
за участю держави та міжнародних інвесторів*

Назва проекту	Порт, в якому він реалізовується	Сторони	Розмір іноземних інвестицій
1	2	3	4
Виробничо-перевантажувальний комплекс «Бунге»	Миколаївський морський торговельний порт	- «Бунге Україна» (Україна); - «Bunge» (Голандія)	180 млн.дол. США
Зерновий термінал «Дунайська судноплавно-стивідорна компанія»	Миколаївський морський торговельний порт	- «Кофко Агри» Україна; - «Cofco Agri» (Китай)	75 млн.дол. США
Зерновий термінал «Risoil Terminal»	Морський торговельний порт Чорноморськ	- «Risoil S.A.» (Швейцарія)	70 млн.дол. США
Будівництво зернового терміналу «М.В. Карго»	Морський торговельний порт «Южний»	- М.В. Карго; - «Cargill» США); - ЄБРР, МФК	100 млн. дол. США

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Будівництво перевантажувального комплексу «Бруклін-Київ»	Одеський морський торговельний порт	- «Бруклін-Київ» (Україна); - «Louis Dreyfus» (Франція); - ЄБРР	103 млн. дол. США
Будівництво зернового комплексу «Кернел»	Морський торговельний порт Чорноморськ	- «Кернел» (Україна); - «ІФК» (Міжнародна фінансова корпорація)	95 млн. дол. США
Будівництво терміналу «Soufflet Group»	Морський торговельний порт Чорноморськ	- «Soufflet Group» (Франція)	100 млн. дол. США

Аналіз отриманих даних показав, що наймасштабніші роботи будівництва зернових перевантажувальних комплексів проводяться в чотирьох найбільших портах країни. Це пов'язано з намірами Міністерства інфраструктури України переорієнтувати порти на окремі спеціалізації [7].

Аналіз практики реалізації зазначених проектів дозволив виділити найбільш привабливі аспекти залучення іноземних інвестицій в розвиток морегосподарського комплексу країни [2; 11]:

- імпорт прямих інвестицій веде до нарощення як спеціалізованого, так і універсального портового обладнання;

- сприяє поширенню передових технологій та управлінського досвіду, підвищенню ефективності трудових ресурсів;

- прямі інвестиції сприяють розвитку вітчизняної науково-дослідницької та проектно-конструкторської бази;

- стимулюється конкуренція в галузі та підвищується конкурентоспроможність вітчизняних портів;

- збільшуються надходження до місцевого та державного бюджетів, що пов'язано з оподаткуванням діяльності міжнародних спільних підприємств.

Розглянемо ефективність сумісних підприємств на прикладі реалізації інвестиційного проекту будівництва зернового терміналу «М.В. Карго» (Україна) та «Cargill» (США). На сьогоднішній день цей проект є найвагомим і найдорожчим інвестиційним проектом в портовій галузі України. На рис. 2 наведено взаємозв'язок учасників, залучених в реалізацію проекту [8].

Експерти транспортної галузі окреслюють наступні переваги будівництва терміналу для розвитку Південного регіону та країни в цілому [9]:

- економічні вигоди від розширення пропускної спроможності портової галузі, створення нових робочих місць, вливання додаткового капіталу в бюджет за рахунок використання в будівництві обладнання національного товаровиробника;

– щорічні відрахування до державного та місцевого бюджетів очікуються в обсязі 600 млн. грн., додаткові портові збори в порту «Южний» очікуються на рівні 8 млн. дол.;

– розвиток портової інфраструктури за рахунок впровадження передових міжнародних технологій перевантаження зерна та ін.

Рис. 2. Групи учасників проекту зернового терміналу «М.В. Карго»

Висновки. Сьогодні держава та портові оператори зацікавлені в будівництві терміналів з перевалки хлібних вантажів у морських портах України. Однак, швидкий ріст обсягів перевантажувальних потужностей призведе до загострення конкуренції між портами та сприятиме пошукам найбільш якісного та економічно вигідного надання послуг.

На наш погляд, залучення іноземного капіталу, окрім необхідних фінансових ресурсів, може забезпечити підприємства передовими

технологіями виробництва та управління, стимулювати підвищення якості трудових ресурсів, підтримувати розвиток вітчизняних науково-дослідницьких баз, тощо. Аналізуючи діяльність вже існуючих перевантажувальних комплексів, в будівництво яких був залучений іноземний капітал, можна зробити висновок, що інвестиційні вливання в зернову інфраструктуру необхідні для підвищення конкурентоспроможності не тільки підприємств морегосподарського комплексу, а і економіки України в цілому.

Список літератури

1. Борщевський В.В. Іноземні інвестиції як чинник регіонального розвитку / В.В. Борщевський // *Фінанси України*. – 2003. – № 10. – С. 113-118.
2. Свідрак О.В. Прямі іноземні інвестиції як фактор зростання валового внутрішнього продукту країни та активізації економічного розвитку // *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: Сб. научн. трудов*. – 2014. – № 2. – С. 263-266.

3. Вірбулевська О.В. Прямі іноземні інвестиції та їх вплив на діяльність українських підприємств / О.В. Вірбулевська, О.А. Малик. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2013/Economics/2_137014.doc.htm.
4. United States Department of Agriculture, Foreign Agriculture Service. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fas.usda.gov>.
5. Рыженкова Н.В. Итоги работы морских торговых портов Украины за январь-ноябрь 2016 года / Н.В. Рыженкова // Порты Украины. – 2017. – № 170. – С. 68-73.
6. Ильницький К.А. Терминальный бум продолжается / К.А. Ильницький // Порты Украины. – 2015. – № 152. – С. 26-32.
7. Яроцук О.В., Білоусова Н.К. Вузьке горлечко українських портів, або як не згноїти рекордні врожаї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/317-vuzke-gorlechkoukrayinskih-portiv-abo-yak-ne-zgnoyiti-rekordni-vrojaji>.
8. Матеріали конференції «І Міжнародна конференція «Гроші та порти 2017». – 26.10.2017, Одеса.
9. Офіційний сайт «М.В. Карго» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mv-cargo.com>.

References

1. Borshchevs'kyu, V.V. Inozemni investytsiyi yak chynnyk rehional'noho rozvytku [Foreign investments as a factor of regional development]. *Finansy Ukrayiny – Finance of Ukraine*, 10, 113-118 [in Ukraine].
2. Svidrak, O.V. Pryami inozemni investytsiyi yak faktor zrostannya valovoho vnutrishn'oho produktu krayiny ta aktyvizatsiyi ekonomichnoho rozvytku [Foreign direct investment as a factor in the growth of the country's gross domestic product and intensification of economic development]. *Problemi razvytyya vneshneekonomycheskykh svyazey u pryvlechenyya ynostrannikh ynvestytsyy: rehyonal'niy aspekt – Problems of Foreign Economic Relations Development and Attraction of Foreign Investments: Regional Aspect*, 2, 263-266 [in Ukraine].
3. Virbulevs'ka, O.V. & Malyk, O.A. Pryami inozemni investytsiyi ta yikh vplyv na diyal'nist' ukrayins'kykh pidpryemstv [Direct investments in Ukraine and abroad on the disagreement of Ukrainian property]. Retrieved from http://www.rusnauka.com/13_EISN_2013/Economics/2_137014.doc.htm [in Ukraine].
4. United States Department of Agriculture. Foreign Agriculture Service. Retrieved from <http://www.fas.usda.gov> [in English].
5. Ryzhenkova, N.V. Itogi raboty morskikh torgovykh portov Ukrainy za yanvar-noyabr 2016 goda [Results of the operation of Ukraine's sea trade ports for January-November 2016]. *Porty Ukrainy – Ukraine ports*, 170, 68-73 [in Russian].
6. Ilnitskiy, K.A. Terminalny bum prodolzhayetsya [The terminal boom continues]. *Porty Ukrainy – Ukraine ports*, 152, 26-32 [in Russian].

7. Yaroshchuk, O.V. & Bilousova, N.K. *Vuz'ke horlechko ukrayins'kykh portiv, abo yak ne z-hnoyity rekordni vrozhayi [Narrow throat of Ukrainian ports, or how to rotate record harvests]. Retrived from <https://agropolit.com/spetsproekty/317-vuzke-gorlechko-ukrayinskih-portiv-abo-yak-ne-zgnoyiti-rekordni-vrojayi> [in Ukraine].*
8. *Materialy konferentsiyi «I Mizhnarodna konferentsiya «Hroshi ta porty 2017». – 26.10.2017, Odesa [in Ukraine].*
9. *Ofitsynyy sayt «M.V. Karho» [Official web site «M.V. Cargo»] Retrived from <http://mv-cargo.com/> [in Ukraine].*

Стаття надійшла до редакції 05.12.2017

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу міжрегіонального економічного розвитку Українського Причорномор'я Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень **В.М. Осипов**

доктор економічних наук, професор, академік Транспортної академії України і Міжнародної академії наук екології, безпеки людини і природи, член Американського математичного товариства, завідувач кафедри «Менеджмент і маркетинг» Одеського національного морського університету **М.Я. Постан**

Посилання на статтю / Reference a Journal Article: Роль іноземного капіталу в розвитку зернових перевантажувальних комплексів портової галузі України / Л.В. Ширяєва, І.В. Ліннікова // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: Зб. наук. праць. – 2017. – № 4(61). – С. 26-33